

Димка МИТЕВА

ДОСТОЕН ОДГОВОР НА ЕДЕН ПАМФЛЕТ
ПРОТИВ НАШИОТ (МАКЕДОНСКИОТ) ЈАЗИК

(Книга „За македонскиот јазик“ во издание на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје, 1978)

„Литературен збор“, година XXVI (1979), кн. 2, стр. 116–119. YU ISSN 0024–4791

Кон крајот на минатата година (1978) во издание на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ од Скопје излезе од печат единаесеттата книга од едицијата „Посебни изданија“ под наслов „За македонскиот јазик“ (во редакција на акад. **Блаже Конески** и научните советници при споменатиот институт **Тодор Димитровски** и **Трајко Стаматоски**).

Овој труд се појави всушност како одговор на опширната статија „Единството на българскиот јазик во минатото и днес“, објавена во списанието „Български јазик“, год. XXVIII, кн. 1. Софија 1978, стр. 3–43, потпишана од колективот на Институтот за бугарски јазик при Бугарската академија на науките, а во која се прави уште еден нов обид, да се негира посебноста на македонскиот јазик и да се прикаже тој како дел од бугарскиот.

Книгата „За македонскиот јазик“ (95 страници) се состои од два дела. Во првиот дел кој го носи истиот наслов („За македонскиот јазик“ стр. 5–18) се накратко и концизно изнесени основните линии на формирањето на македонскиот литературен јазик, со посебно објаснување на денешниот негов статус и на сите функции што ги има развиено како литературен, и се разобличуваат не само теоретските поставки во однос на нашиот јазик туку и дневнополитичката насоченост, целите и намената на бугарската негаторска статија – памфлет. Нема да се задржуваме посебно на тие нејзини карактеристики, бидејќи овој дел од книшката „За македонскиот

јазик“ беше објавен целосно во претходниот број на „Литературен збор“.

Вториот дел од книгата под наслов „Прилози“ се состои од Уводен збор (стр. 21–22) и три раздела: I. Искажувања (стр. 23–42), II. Текстови од Народноослободителната борба (стр. 43–49) и III. Статии (стр. 51–95). Материјалот што е презентираан во овој дел (Прилози) е хронолошки подреден.

Во разделот „Искажувања“ се приведуваат фрагменти од текстови од слависти, општествени и културни работници во кои се зборува за Македонците, за македонскиот јазик и литература, како и за македонската народност. Сите тие искажувања претставуваат потврда за македонската посебност, а поголем број од нив потекнуваат од времето кога „Македонците немаа уште свој државен и културен центар што би можел да настапи со противакција спрема другите такви центри кога тие ја прикажувале пред светот македонската ситуација сообразно со своите сопствени интереси“ (стр. 21).

На страниците на оваа книга ги среќаваме, меѓу другите, и имињата на македонските дејци од XIX и првата половина на XX век: Јордан Хаџи-Константинов – Џинот, Ѓорѓи Пулевски, Темко Попов, Крсте Мисирков, Кочо Рацин и др., што зборува дека конфликтот со великобугарските претензии и идејата за македонска националност и македонски литературен јазик не се од денешно време, ами ја карактеризираат целата нова историја (периодот на Преродбата) на македонскиот народ. Тие покажуваат дека националната свест достигнала доста висок развоен степен во тоа време што е убаво изразено во искажувањата на Ѓорѓи Пулевски, Темко Попов и, особено, на Крсте Мисирков. „Народ се вели људи – пишува во 1875 година Ѓорѓи Пулевски – који се од еден род и који зборувајет еднаков збор... и који имајет еднакви обичаји и песни и веселја, тије људите ги викајет народ а место во које живуват народ се велит отечество од тои народ. Така и Македонциве се народ и местово нивно е Македонија“. Темко Попов е уште појасен во тој поглед кога во 1988 година во своето писмо до Деспот Баѓовиќ, жалејќи се на ситуа-

цијата во која се наоѓа македонскиот народ по воспоставувањето на бугарската егзархија, пишува: „Да не се лажеш, Деспоте, националниот дух у Македонија до такво дередже денеска ја стигнал, штото и сам Исус Христос ако слезит од небо не можит да го уверит Македонец, оти то је Блгарин илѝ Србин, освен оние Македонци, у кои веќе пропагандата блгарска се имат вкореннено“. Широко е познато делото на Крсте Мисирков и нема потреба овде да цитираме негови исказувања. За жал, иако напишани пред 40 години и сега се актуелни зборовите на Кочо Рацин дека македонскиот човек (Рацин овде пред сè мисли на творецот) „мора да ја издржи и комбинираната навала од противникот, што си го присвојува правото на историска тапија врз срцето и свеста на народот...“

Меѓу овие прилози среќаваме и имиња на истакнати бугарски научни и културни работници чии исказувања на свој начин фрлаат светлина на македонското прашање воопшто, на самостојноста на движењето на македонскиот народ, како и на великобугарските аспирации и на ред моменти од борбата на македонскиот народ против нив. Тука се Петко Рачев Славејков, Александар Тодоров Балан, Трајчо Костов, Тодор Павлов, Георги Цанев, Стојко Стојков, Иван Леков и Георги Димитров. Да потсетиме на некои од тие исказувања од поново време.

Во мај 1941 година кога поголемиот дел од Вардарска Македонија беше окупиран од Борисовска Бугарија секретарот на ЦК БРП(к) Трајчо Костов во едно свое писмо до Тодор Павлов, изнесувајќи ги ставовите на ЦК (БРП(к)) за македонското прашање, меѓу другото пишува: „Според наши сигурни податоци, ...не помалку од 80 % од словенското население во Македонија се чувствува македонско, а не бугарско население (не разбира бугарски јазик)... Јасно е дека процесот на формирање на македонскиот народ во нација многу напредувал. Ние не можеме да не се однесуваме позитивно кон тој процес и да не го помагаме активно, бидејќи тој најдобро им одговара на интересите, традициите и задачите на македонскиот народ“ (39).

Неколку години подоцна, во отечественофронтовска Бугарија, познатиот бугарски филозоф и општествен работник, а подоцна и претседател на Бугарската академија на науките, Тодор Павлов изјавува: „Нам меѓутоа не ни е дозволено да бидеме неправични кон споменот на великиот македонски син и затоа... сме должни да одбележиме дека Гоце во едно свое писмо беше напишал: „Така ли нема кој да напише барем една книга на македонски?“. Таа екскламација на Гоце покажува дека, ако тој беше останал жив, не би останал во никаков случај рамнодушен спрема фактот дека денеска во Македонија има маса книги... пишувани имено на македонски јазик којшто веќе се оформи во значителна степен и сè повеќе се дооформува и усовршува токму како нов литературен македонски јазик“ (стр. 39–40).

Во книгата се посочени искажувања и од српски научни и културни работници: Стојан Новаковиќ – историчар, филолог и политичар и Андра Гавриловиќ – писател.

Приведени се исто така цитати за македонската посебност и од повеќемина странски автори – од рускиот филолог од бугарско потекло Петар Драганов, полскиот славист Мјечислав Малецки, француските лингвисти Антоан Меје и Андре Вајан и писателот Анри Барбис, потоа од австрискиот публицист Карл Хрон и од швајцарскиот правник проф. Рудолф А. Рајс.

Во „Прилозите“ се дадени и изводи од „Правилата на македонскиот востанички комитет“ (1878), од „Меморандумот на тајниот македонски комитет до дипломатските претставници на големите сили во Цариград“ (1887), од списанието „Македонский голос“ (1913), од „Декларацијата на обласниот комитет на ВМРО, (обединета) под бугарска власт“, од „Големата советска енциклопедија“ (1938), како и од „Прогласот од ЦК БКП „За слобода, рамноправност и самоуправање на Македонија“ (1941).

Во вториот раздел („Текстови од Народноослободителната борба – 1941–1945“) се поместени неколку илустративни документи пишувани на македонски јазик во годините

на Втората светска војна, кога македонскиот литературен јазик не беше уште кодифициран: „Манифестот на Главниот штаб на Народноослободителната војска и партизанските одреди на Македонија до народите што живеат во Македонија за целите и карактерот на Народноослободителната борба“ од 1943 година, „Решението донесено на Првото заседание на АСНОМ за прогласување на АСНОМ како врховно, законодавно и извршно народно претставничко тело и највисок орган на државната власт на демократска Македонија“ (2 август 1944 год.) и „Решението на Првото заседание на АСНОМ за заведување на македонскиот јазик како службен јазик во македонската држава“.

Во третиот раздел („Статии“) се презентираат три статии, напишани од македонски автори и посветени на развитокот на македонскиот јазик (К. П. Мисирков – „Неколку зборои за македонскиот литературен јазик“ од 1903 година, И. Мазов – „Кон развитокот на македонскиот литературен јазик во НОБ“ од 1956 година, и **Блаже Конески** – „Македонскиот јазик во развитокот на словенските литературни јазици“ од 1968 година).

Се разбира, во „Прилозите“ авторите немале за цел да ја исцрпат документацијата што зборува за посебноста на нашиот јазик, ами повеќе да ги илустрираат донекаде ставовите изнесени во уводната статија на оваа книга. Но и овој материјал сам по себе доволно зборува во таа смисла.

Би сакале да го завршиме овој приказ истакнувајќи една мисла искажана во уводната статија, а имено: „Научните аргументи – пишуваат авторите на книгата – им се наменети на неинформираните, на оние што не знаат дека среде Европа се врши денеска таква дискриминација спрема еден мал(уброен)* народ, неговиот јазик и неговата култура, дискриминација што би сакала да постигне еден вид меѓународна цензура спрема духовните пројави на тој мал(уброен) народ“ (6).

*Правилно: **малуброен**.